

СЛУЖБЕН ВЕСНИК

НА НАРОДНА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Ракописите се испраќаат во дупли-
кат на адреса: „Службен весник на
НРМ“—Скопје. Огласи по тарифата

СКОПЈЕ
Петок, 16 мај 1958
Број 16 Година XIV

Претплатата за 1958 год. изнесува
1.000 дин. Овој број чини 50 дин.
Чековна сметка број 802-Т-698.

88.

На основа член 22 од Законот за радиодифузни-
те станици („Службен лист на ФНРЈ“ бр. 52/55 г.),
Извршниот совет на НРМ го донесе следното

РЕШЕНИЕ ЗА ИМЕНУВАЊЕ ЧЛЕНОВИ НА СОВЕТОТ НА РАДИО—СКОПЈЕ

1. За членови на Советот на Радио-Скопје се
именуваат:

- Грујоски Трајче, член на Извршниот совет;
- Габер Стеван, доцент на Правниот факултет
— Скопје;
- Апостоловски Ванчо, директор на Уредот за
информации;
- Гајдов Стеван, музичар;
- Шкартов Тодор, службеник;
- Тахири Камуран, народен пратеник;
- Најдовски Кицо, член на Секр. на ОК СКМ —
Битола;
- Спасов Александар, писател;
- Наумовски Светолик, директор на Дирекци-
јата на поштите;
- Анакиевски Душко, службеник во Репуб-
личкиот завод за стопанско планирање;
- Малинска Веселинка, директор на Радио-
Скопје;
- Будимовски Драгољуб, главен уредник на
Радио-Скопје;
- Анастасов Владо, зам. гл. уредник на Радио-
Скопје;
- Бабамов Кири, началник на Радио-Скопје; и
- Митовски Ефтим, шеф на Лабораторијата
при Радио-Скопје.

2. Ова Решение влегува во сила со денот на не-
говото донесување.

ИС бр. 51

11 април 1958 година
Скопје

Извршен совет

Секретар,
Васил Горгов, с. р.

Претседател,
Љупчо Арсов, с. р.

89.

На основа на член 26 од Основниот закон за
здравствениот надзор над прехранбените продукти
(„Службен лист на ФНРЈ“ бр. 17/56) и член 45 од
Уредбата за спроведување на Основниот закон за
здравствен надзор над прехранбените продукти

(„Службен лист на ФНРЈ“ бр. 31/56, Советот за на-
родно здравје на Народна Република Македонија
донесува

ПРАВИЛНИК ЗА КУРСЕВИ ПО ХИГИЕНА НА ЛИЦА ШТО РАБОТАТ ВО ПРОИЗВОДСТВОТО ИЛИ ПРОМЕ- ТОТ СО ПРЕХРАНБЕНИ ПРОДУКТИ

Член 1

Секое лице што работи во производството или
прометот со прехранбени продукти е должно да по-
сетува и заврши курс за стекнување основни знаења
за хигиената за прехранбените продукти и за лич-
ната хигиена според програмата пропишана со овој
Правилник.

Член 2

Курсевите од претходниот член ги организира
органот на управата на народниот одбор на околи-
јата надлежен за работите на народното здравје во
соработка со органот на управата на народниот од-
бор на околијата надлежен за работи на стопанство.

Во општините во кои за тоа има потребни ус-
лови (потребен број слушатели, стручни лица за
предавачи и членови на комисија односно испиту-
вачи) организирањето на курсевите може да се по-
вери на соодветните органи на управата на народ-
ниот одбор на општината.

Член 3

Наставата на курсот за стекнување на основни
знаења од хигиена ќе се изведува според следната
програма:

1) Заразните и паразитарните болести:

— општи поими за причинителите, изворот и
начинот на пренесување на заразните и паразитар-
ните болести по пат на прехранбени продукти;

— извори, патишта и начин на ширење на за-
разните и паразитарните болести што доаѓаат по пат
на исхраната;

— бацилоноштво;

— основни поими за цревните заразни болести,
капкести инфекции и паразитарни поболувања во
врска со исхраната;

— труење со храна, причини на труењето, спречување на труењето;

— мерки за спречување и сузбивање на зараз-
ните и паразитарните болести (вакцинација, прија-
ва и изолација, дезинфекција, дезинсекција и де-
ратизација).

2) Лична хигиена:

— значењето на личната хигиена за чување и употребување на здравјето и заштитата на прехранбените продукти;

- хигиенска навика;
- хигиена на поедини органи;
- хигиена на облеклото и чевлите.

3) Хигиена на прехранбените продукти:

— вид на прехранбени продукти и нивниот состав;

— важност на здравите прехранбени продукти за правилна работа на организмот;

— чување и конзервирање на прехранбените продукти;

— хигиена и производство на прехранбените продукти, транспорт, опаковка, припремување и усложување.

— органолептички особини на исправни и неисправни прехранбени продукти.

4) Хигиена на просториите и приборите за работа:

— одржување хигиена во работни простории, магацини и останати помошни простории како и транспортни средства;

— чистење и одржување на алатот, машини и останатиот прибор;

— умивалници, бањи, гардероба, нужници, помиијари и губришта;

- снабдување со вода;
- отклонување на отпадни материји;
- заштита од глодари и инсекти.

5) Прва помош.

6) Санитарно законодавство:

— познавање на основните одредби на санитарните прописи и тоа: Основниот закон за здравствениот надзор на прехранбените артикли, Закон за санитарна инспекција, републички и локални прописи во врска со хигиената и исхраната.

Член 4

Наставата според програмата од претходниот член за еден курс трае вкупно 40 часа и тоа:

1) за предметот Заразни и паразитарни болести	7 часа
2) за предметот Лична хигиена	7 часа
3) за предметот Хигиена на прехранбените продукти	8 часа
4) за предметот Хигиена на просториите и приборите за работа	8 часа
5) за предметот Прва помош	4 часа
6) Санитарно законодавство	6 часа

Член 5

Времето на траењето и местото на одржувањето на курсевите го одредуваат според месните прилики органите од член 2 од овој Правилник.

При одредувањето на местото на одржувањето на курсот органите ќе водат сметка тоа да биде најблиску до работното место на лицата што ќе го посетуваат курсот, а при определувањето на времето ќе водат сметка одржувањето на курсевите по можност да биде вон од работно време.

Во стопанска организација (фабрика и др.) во која има потребен број слушатели, курсот задолжително се одржува во неа.

Времето на одржувањето на курсевите органите ќе го определат во согласност со управниот одбор на односната стопанска организација.

Член 6

По завршениот курс слушателите полагаат испит пред испитна комисија.

Испитот е устен.

Комисијата ја именува секретаријатот за народно здравје на народниот одбор на околицата.

Комисијата се состои од три члена од кои претседателот на комисијата мора да биде санитарниот инспектор — лекар или лекар на хигиенската служба на околицата.

Член 7

Предавачи на курсот мораат да бидат соодветни стручњаци со виша или средна стручна спрема, првенствено од редот на санитарната инспекција и хигиенската служба.

На предавачите како и на членовите на испитната комисија им припаѓа соодветен хонорар по постојните прописи.

Член 8

Лице што посетувало курс а не положило испит должно е да го посетува првиот нареден курс што ќе биде организиран и по неговиот завршеток повторно да полага испит. Ако и повторно пак не положи испит, испитната комисија на такво лице ќе му одреди рок за полагање на испитот, без обврска понатаму да посетува курс.

Член 9

На слушателите што посетувале курс и положиле испит испитната комисија им издава потврда за положениот испит.

На лицата од претходниот став санитарниот инспектор ќе им забележи и во здравствената книшка дека положили испит по хигиена.

Санитарниот инспектор води евиденција за сите лица што положили испит.

Член 10

Лицата што се наоѓаат во работен однос а немаат положено испит од член 4 од овој Правилник се должни да завршат курс и положат испит најдоцна во рок од 1 година по влегувањето во сила на овој Правилник.

Во оправдани случаи, Републичкиот санитарен инспекторат може рокот од претходниот став, за одделни општини односно околица, да го продолжи, но не повеќе од 6 месеци.

Лицата што ќе стапат во работен однос по рокот од претходниот став се должни да го посетуваат првиот нареден курс што ќе се организира и по неговото завршување да полагаат испит.

Член 11

Лица од претходниот член што не ќе посетуваат курс и не ќе положат испит пропишан со овој Правилник не може да работат во производството и предметот со прехранбени продукти се додека таков курс не завршат и не положат испит.

Член 12

Трошоците за одржувањето на курсевите, кои се состојат од хонорари за предавачите и членовите

на испитната комисија, како и од други издатоци на кои организаторот на курсот е изложен, се заместуваат за сметка на стопанските организации односно работодавачи, сразмерно со бројот на лицата што работат во овие организации а го посетувале курсот.

Член 13

Наплата на трошоците за одржување на курсевите во смисла на претходниот член ќе ја врши, пред почнувањето на курсот, органот на управата надлежен за работите на народното здравје на народниот одбор кој го организирал курсот, спрема претсметката за потребните трошоци за одржувањето на курсот и испитите.

Член 14

За примената на овој Правилник ќе се грижи Републичкиот санитарен инспекторат.

Член 15

Потребни упатства за примена на овој Правилник по потреба ќе дава Републичкиот санитарен инспектор.

Член 16

Овој Правилник влегува во сила осмиот ден по неговото објавување во „Службен весник на Народна Република Македонија“.

Бр. 01-214/1-58

27 јануари 1958 година

Скопје

Претседател

на Советот за народно здравје на НРМ,
Вера Ацева, с. р.

90.

На основа член 243 став 1 и 2 од Законот за јавните службеници Советот за просвета на Народна Република Македонија донесува

П РА В И Л Н И К ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА КОНКУРСИТЕ ЗА ПОПОЛНУВАЊЕ НА МЕСТАТА НА НАСТАВНИОТ И ВОСПИТНИОТ ПЕРСОНАЛ ВО УЧИЛИШТАТА И ДРУГИТЕ ВОСПИТНИ УСТАНОВИ

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Слободните службенички места за наставен и друг воспитен персонал и за управители односно директори на училишта или старешини на други воспитни установи за образование и воспитување на деца и ученици и за образование на возрасни (во натамошниот текст: училишта и други воспитни установи) се пополнуваат врз основа на конкурс по одредбите на овој Правилник.

По исклучок од претходниот став лицата кои со договор за стипендија се обврзани да стапат на служба во училиште или друга воспитна установа се назначуваат без конкурс, по претходно прибавено мислење од конкурсната комисија дека ги исполнуваат сите услови пропишани за работното место на кое се назначуваат.

Член 2

Конкурсите за пополнување слободните места за службениците од член 1 на овој Правилник можат да бидат редовни и дополнителни.

Редовен конкурс се распишува и се врши од 1 април до 30 јуни секоја година.

Дополнителен конкурс се распишува и се врши од 1 јули до 31 август, а по исклучок за местата за кои не успеал, може да се продолжи до 30 септември.

Член 3

Редовен конкурс се распишува:

а) за местата што во текот на учебната година или порано се упразниле и останале непополнети;

б) за новите места што се предвидени за наредната учебна година поради отворање нови одделенија, школи или други воспитни установи;

в) за местата на кои се наоѓаат службеници привремено доделени на работа или службеници назначени како хонорарни службеници со полно работно време;

г) за местата на кои се наоѓаат службеници што ја откажале службата;

д) за местата на кои се наоѓаат службеници на кои им е откажана службата и чии решенија за отказот станале правосилни;

ѓ) за местата на кои се наоѓаат службеници на кои до крајот на истата година ќе им престане службата по силата на Законот со остварување правото на старосна пензија доколку не е донесено решение во смисла на член 138 став 2 од Законот за јавните службеници службеникот и понатаму да остане во служба.

Член 4

Дополнителен конкурс се распишува:

а) за местата што останале непополнети по завршувањето на редовниот конкурс;

б) за местата што се упразниле поради избирањето на наставниот и воспитниот персонал во редовниот конкурс или по други причини;

в) за новите места што ќе се предвидат за наредната учебна година поради отворање нови школи или одделенија по редовниот конкурс.

Член 5

Наставниот и воспитниот персонал што е запослен во училиштата и другите воспитни установи може да учествува во редовниот конкурс слободно, а на дополнителниот само со одобрение на органот надлежен за неговото назначување. Ова одобрение може да се даде само за едно одредено работно место.

II. КОНКУРСНА КОМИСИЈА

Член 6

Конкурсите за наставниот и воспитниот персонал како и за управители односно директори на училишта и старешини на другите воспитни установи ги спроведува конкурсна комисија.

Конкурсната комисија се состои од 3—7 члена. Конкурсната комисија ја формира советот на народниот одбор на општината односно околицата надлежен за работите на просветата.

Мандатот на Комисијата трае една година.

Член 7

Во конкурсната комисија влегуваат: еден претставник — член на советот на народниот одбор на општината односно околијата надлежен за работите на просветата, по еден претставник од Здруженијата на просветните работници, а останалите членови се именуваат од редот на истакнатите просветни и јавни работници на подрачјето на општината односно околијата.

Членовите на конкурсната комисија од својата средина избираат претседател, кој раководи со работата и претседава на седниците на Комисијата.

Член 8

Административните работи на конкурсната комисија ги врши органот на управата на народниот одбор на општината односно околијата надлежен за работите на просветата.

Член 9

Конкурсната комисија води записник за работата на седниците во кој покрај останатото се внесуваат податоци за составот на комисијата, имињата на пријавените кандидати на конкурсот, текот на изборот и заклучок на комисијата.

Записникот го потпишуваат претседателот и сите членови на конкурсната комисија, а го води еден од членовите на комисијата.

III. РАСПИШУВАЊЕ И ОБЈАВУВАЊЕ НА КОНКУРСИТЕ

Член 10

Советот на народниот одбор на општината односно околијата надлежен за работите на просветата, по предлог на училишните одбори односно органите на општественото управување во другите воспитни установи, донесува одлука за распишување конкурс за пополнување на слободните службенички места за наставниот и воспитниот персонал и за управители односно директори на училиштата и старешини на другите воспитни установи.

Член 11

Одлуката за распишување конкурсот содржи:

а) називот на училиштето односно установата и работните места за кои се распишува конкурсот;

б) условите што треба да ги исполнуваат кандидатите што сакаат да учествуваат на конкурсот за секое работно место поодделно (стручна спрема, должина на работниот стаж, обврски на кандидатот да проведе одредено време на тоа место и др.);

в) посебните погодности сврзани со работното место за кое се распишува конкурсот (посебен додаток, давања во натура и др.);

Член 12

Одлуката за распишување конкурсот треба да ги опфатне сите училишта и други воспитни установи од подрачјето на општината односно околијата над кои народниот одбор на општината односно околијата го врши правото на оснивач.

Член 13

Редовниот конкурс се распишува во времето од 1 до 30 април секоја година.

Дополнителен конкурс се распишува, по правило, од 1 до 31 јули.

Член 14

Советите на народните одбори на општините надлежни за работите на просветата ги доставуваат одлуките за распишување конкурс веднаш по нивното донесување до секретаријатот за просвета на народниот одбор на околијата за објавување.

Член 15

На основа одлуките за распишување конкурс донесени од страна на советите на народните одбори на општините надлежни за просвета и на основа одлуката за распишување конкурс што ја донесува советот на народниот одбор на околијата надлежен за работите на просвета за училиштата односно установите спрема кои народниот одбор на околијата го врши правото на оснивач, секретаријатот за просвета на народниот одбор на околијата составува единствена објава за конкурсите за целата околија во која посебно се издвоени местата за кои е потребна виша и висока стручна спрема.

Единствената објава за конкурсот се објавува во службениот орган на Советот за просвета на Народна Република Македонија, а по можност и во дневниот печат.

Објавата за конкурсите за пополнување на службеничките места за кои се бара **виша** или **висока** стручна спрема, **задолжително** се објавува во „Службен весник на Народна Република Македонија“.

Секретаријатите за просвета на две или повеќе околии можат да се договорат и да извршат заедничко објавување на одлуките за распишување конкурс.

Секретаријатот на Советот за просвета на Народна Република Македонија, по прибирањето на објавите за распишување конкурс од секретаријатите за просвета на народните одбори на околиите, може да објави заедничка објава за конкурсите за сите училишта и други воспитни установи на територијата на Републиката.

Член 16

Објавата за распишување конкурс треба, покрај елементите од член 11 од овој Правилник, да го содржи и рокот до кој ќе се примаат пријавите за конкурсот.

IV. ПРИЈАВУВАЊЕ И ИЗБОР НА КАНДИДАТИТЕ

Член 17

Кандидатите за назначување на определено работно место поднесуваат пријава за конкурсот, со потребни податоци и докази, непосредно до училишниот одбор односно до органот на општественото управување во друга воспитна установа за која е распишан конкурсот.

Во пријавата кандидатот покрај останатото е должен да наведе:

а) во кои места и колку време провел во својство на просветен службеник до поднесувањето на пријавата, како е оценуван и воопшто движењето во службата;

б) дали и за кои други работни места, во друго училиште односно друга општина, или установа конкурирал во истиот рок и, во случај на избор на повеќе места, за кое би се определил во прв ред;

в) дали е обавестен органот за неговото назначување дека е тој учесник на конкурсите;

г) ако го истакнува правото на првенство, со што го докажува тоа право; и

д) точната адреса на која тој треба да биде известен за резултатот на конкурсот веднаш по неговото свршување.

Кандидатите се должни дополнително да поднесат дополнување на пријавата за местата за кои конкурирале односно се одлучиле да конкурираат по поднесената пријава.

Член 18

Пријави за редовниот конкурс можат да се поднесуваат најдоцна до 31 мај.

Пријави за дополнителниот конкурс можат да се поднесуваат во рокот што е определен во објавата за распишувањето на конкурсот, со тоа што овој рок не може да биде покус од 15 дена од денот на објавувањето на конкурсот.

Кандидатите можат да се пријавуваат до истекот на последниот ден што е одреден во објавата за конкурсот.

Кандидатите што се запослени како наставен и воспитен персонал се должни за секоја поднесена пријава да го известат старешината на установата каде се запослени, а старешината понатаму органот за назначување.

Пријавите што не ги содржат податоците за движењето во службата на кандидатот и работниот стаж или адресата на која треба тој да се известат за резултатот на конкурсот, се сметаат како неуредни и не се земаат во постапка.

Член 19

Училишниот одбор односно органот на управувањето во друга воспитна установа, по истекот на рокот за поднесување на пријави за конкурсот, ги доставува сите поднесени пријави со свое мислење за секој пријавен кандидат до надлежната конкурсна комисија.

Конкурсната комисија ги разгледува сите пријави и, земајќи ги во обзир условите што ги исполнуваат пријавените кандидати, составува и на органот надлежен за назначување му доставува писмен и образложен извештај во кој ќе го даде своето мислење за кандидатите што учествувале на конкурсот како и мислење за тоа кои од кандидатите и исполнуваат пропишаните услови од конкурсот а кои не.

Конкурсната комисија дава мислење и за тоа кои од пријавените кандидати најдобро ги исполнуваат условите пропишани со конкурсот, водејќи посебно сметка за кандидатите кои имаат право на првенство по одредбите на овој Правилник (чл. 20).

Конкурсната комисија, со извештајот за резултатот на конкурсот го доставува и мислењето на училишниот одбор односно органот на управување во друга воспитна установа дадено за секој кандидат посебно, а со извештајот за резултатот на конкурсот за управители односно директори на учи-

лиштата и старешини на други воспитни установи и мислењето на Советот на народниот одбор надлежен за работите на просветата.

Член 20

Право на првенство за назначување имаат оние кандидати кои, покрај исполнувањето на општите и посебните услови пропишани со конкурсот (должина на работниот стаж за поодделни места и сл.) се истакнуваат со својата стручна спрема и со успесите постигнати во дотогашната работа.

Во случај на еднакви услови од претходниот став право на првенство имаат кандидатите:

а) кои подолго време служеле во местата во кои условите на работата и животот се нарочито тешки;

б) кои имаат посебни оправдани фамилијарни и здравствени разлози да дојдат во местото за кое конкурираат (на пример поради децата што им до-раснале за школување, поради задолжителен престој на брачниот другар во местото, здравствената положба или климатските предности на местото за кандидатот и за членовите на неговата фамилија).

Се смета дека се истакнуваат со стручна спрема во смисла на ставот 1 од овој член нарочно оние кандидати кои имаат и други дополнителни форми на стручно образование што се погодни за местото за кое е распишан конкурсот, или кои се истакнале како писатели на учебници или соработници во стручниот или педагошкиот печат односно како соработници во установите за унапредување на школото.

Се смета дека се истакнуваат со успесите постигнати во дотогашната работа во смисла на став 1 од овој член нарочно оние кандидати кои имаат најмалку за последните три години најдобри оценки за наставно-воспитната работа, кои се истакнуваат во работата на народното просветување или кои се за таква работа одликувани, пофалувани или наградувани.

Член 21

Советот на народниот одбор на општината односно околицјата надлежен за работите на просветата врши избор на наставниот и другиот воспитен персонал на основа на извештајот на конкурсната комисија.

Советот може да го изврши изборот само помеѓу кандидатите што, спрема оценката на Конкурсната комисија, ги исполнуваат условите на конкурсот. Ако Советот не прифати ниеден од предложените кандидати должен е за тоа да ја известат Конкурсната комисија со свое образложение. Во таков случај се смета дека конкурсот не успеал.

Народниот одбор на општината односно околицјата на заедничка седница на обата собора врши избор на управител односно директор на училиште или старешина на друга воспитна установа, на основа на предлогот на конкурсната комисија и мислењето на советот на народниот одбор на општината односно околицјата надлежен за работите на просветата.

Советот односно народниот одбор на општината или околицјата можат за одделно работно место да избераат и резервен кандидат за случај првиот избран кандидат да не го прифати изборот односно

за тоа не достави известување во рокот од член 25 од овој Правилник.

Изборите по претходните ставови мораат да се извршат за редовниот конкурс најдоцна до 20 јуни, а за дополнителните конкурси, по правило, до 25 август, а ако е конкурсот продолжен, до 25 септември.

Член 22

Непосредно по извршените избори во редовниот или дополнителниот конкурс советот на народниот одбор на општината надлежен за работите на просветата доставува до советот за просвета на народниот одбор на околицата извештај за резултатите на конкурсот со податоци за сите кандидати што учествувале на конкурсот.

V. ИЗВЕСТУВАЊЕ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ НА КОНКУРСОТ

Член 23

Органот на управата на народниот одбор на општината односно околицата надлежен за работите на просветата должен е, во рокот определен со овој Правилник, писмено да го извести за резултатот на конкурсот, секој кандидат што учествувал на конкурсот. При известувањето на кандидатот ќе му се соопшти кој од кандидатите е избран на соодветното место и ќе му се обрне внимание дека недоволната страна има право на жалба во смисла на член 41 став 2 од Законот за јавните службеници.

Избраните кандидати се известуваат со препорачано писмо со повратен рецепис.

За резултатот на конкурсот се известуваат сите училишта и други воспитни установи за чии слободни места се избрани кандидати, како и органите надлежни за назначување на оние избрани кандидати кај кои тие биле запослени.

Одлуката за изборот на кандидатите врз основа на објавениот конкурс се истакнува и на огласната табла на надлежниот народен одбор.

Член 24

Ивестувањето на кандидатите и заинтересираните органи за резултатите од редовниот конкурс се врши во времето од 20 до 30 јуни, а за резултатите од дополнителните конкурси најдоцна до 31 август, односно ако е дополнителниот конкурс продолжен, до 30 септември.

Член 25

Кандидатите што се избрани на конкурсот се должни во рок од 5 дена од денот на известувањето за резултатот на изборот (член 23 став 2 од овој Правилник) писмено да го известат советот на народниот одбор на општината односно околицата надлежен за работите на просветата што ги избрал, за тоа дали го прифаќаат работното место за кое се избрани или не. Во истиот рок избраните кандидати се должни за ова да го известат и училиштето односно друга воспитна установа во која се запослени.

Ако избраниот кандидат не постапи по одредбите од претходниот став или го известат советот дека не го прифаќа изборот се смета дека се откажал од конкурсот. Во овој случај надлежниот орган го известува резервниот кандидат за изборот, а ако таков нема се распишува нов конкурс.

Член 26

Наставниот и воспитниот персонал што е избран на конкурсот се разрешува од дотогашната должност, по правило, на крајот на август, по одржаните поправни и други испити. По исклучок во согласност со училишниот одбор односно со органот за управување во другите воспитни установи, може ваков службеник да биде разрешен и пред истекот на овој рок.

VI. ЕВИДЕНЦИЈА НА СЛУЖБЕНИЧКИТЕ МЕСТА

Член 27

Со цел за правилно спроведување на конкурсите, органот на управата на народниот одбор на општината односно на околицата надлежен за работите на просветата е должен да води евиденција на слободните места за наставниот и воспитниот персонал за кои се распишуваат конкурсите (образец бр. 1). Оваа евиденција се води на основа податоците од одлуката за распишување конкурс.

Секретаријатот за просвета на народниот одбор на околицата води единствена евиденција на слободните службенички места за наставниот и воспитниот персонал во сите училишта и други воспитни установи од подрачјето на околицата. Околицката евиденција покрај останатото треба да ги содржи сите потребни податоци по местата за кои се распишуваат конкурси по училиштата и по специјалноста на наставниот и воспитниот персонал (образец бр. 2).

По потреба, Секретаријатот на Советот за просвета на НРМ може да воведо републичка евиденција на слободните места за наставниот и воспитниот персонал на територијата на Народна Република Македонија (образец бр. 3).

Член 28

Евиденцијата на слободните места ја води службеникот на народниот одбор односно на Советот за просвета на НРМ што ќе го одреди старешината на органот на управата надлежен за работите на просвета.

Член 29

Со цел за ажурно водење на евиденцијата школските одбори односно органите на управување на другите воспитни установи се должни преку управителот односно директорот на училиштето или старешината на друга воспитна установа благовремено да го известат органот на управата на народниот одбор на општината односно околицата надлежен за работите на просветата за слободните места и да поднесат предлог за донесување одлука за распишување конкурс и за нивното воведување во евиденцијата. Тие се должни исто така да поднесат извештај и за пополнувањето на местото што е евидентирано како слободно и предлог за неговото бришење од евиденцијата.

Член 30

Органот на управата на народниот одбор на општината надлежен за работите на просветата е должен редовно да го известува секретаријатот за просвета на народниот одбор на околицата за слободните места и да му ги доставува сите потребни

податоци што се потребни за околицката евиденција, како и редовно да известува за извршеното пополнување за секое службеничко место што е евидентирано како слободно во околицката евиденција.

Доколку се воведат републичка евиденција на слободните места за наставно-воспитниот персонал, секретаријатите за просвета на народните одбори на околиците се должни редовно да ги доставуваат сите потребни податоци за оваа евиденција до Советот за просвета на НР Македонија.

Член 31

Овој Правилник влегува во сила со денот на неговото објавување во „Службен весник на Народна Република Македонија“, а ќе се применува од 1 април 1958 година.

Број 04—911

18 март 1958 година

Скопје

Претседател
на Советот за просвета на НРМ,
Пенко Здравковски, с. р.

91.

На основа точка 6 од Општото упатство за здобивање стручна спрема на работниците со практична работа во претпријатијата („Службен лист на ФНРЈ“ бр. 54/52 год.), ја пропишувам следната

ПРОГРАМА ЗА ПОЛАГАЊЕ СТРУЧЕН ИСПИТ ЗА ЗВАЊЕ КВАЛИФИКУВАН И ВИСОКОКВАЛИФИКУВАН РАБОТНИК ОД СТАКЛАРСКАТА СТРУКА

I.

Кандидатите од стакларската струка, што се здобиле со стручна спрема по пат на приучување со практична работа во претпријатието, ќе полагаат стручен испит за звање квалификуван и висококвалификуван работник по оваа Програма.

II.

Кандидатите прво го полагаат практичниот дел од испитот, а по положениот практичен дел полагаат теоретски дел од испитот.

Теоретскиот дел на испитот се состои од стручен теоретски дел на испитот и општообразовен теоретски дел.

Практичниот дел од испитот и стручниот теоретски дел се полагаат по оваа програма, а општообразовниот теоретски дел од испитот се полага по одделна програма пропишана во „Службен весник на НРМ“ бр. 18/55 год.

III.

Преглед на занимањата од стакларската струка за кои се полага стручен испит по оваа програма:

- а) За звање квалификуван работник:
 1. Стаклодувач на печка
 2. Стаклар на полуавтомат
 3. Пресер на полуавтоматска преса
 4. Стаклобрусач
 5. Кристалобрусач
 6. Гравер на стакло

7. Матирер на стакло
 8. Производител на стаклена волна и конци
 9. Преработувач на стаклена волна
 10. Топар на стакло
 11. Стаклошамотер
 12. Контролор на квалитетот на стаклото
 13. Подготвувач на смес за стакло
 14. Производител на стакло на автомат
 15. Стакларски манипулант
 16. Реглер на стакларска машина
 17. Заварувач на стаклени цигли
 18. Сликар на стакло
 19. Реглер на печка за сликано стакло
 20. Подготвувач на суровини (перач на песок)
- б) За звање висококвалификуван работник:
1. Стаклодувач на печка
 2. Пресер на полуавтоматска преса
 3. Кристалобрусач
 4. Гравер на стакло
 5. Производител на стаклена волна и конци
 6. Топар на стакло
 7. Стаклошамотер
 8. Контролор на квалитетот на стаклото
 9. Производител на стакло на автомат
 10. Реглер на стакларска машина
 11. Сликар на стакло
 12. Подготвувач на суровини (перач на песок)

IV.

ПРОГРАМА ЗА ИСПИТ ЗА ЗВАЊЕ КВАЛИФИКУВАН РАБОТНИК ОД СТАКЛАРСКАТА СТРУКА

A. -- Практичен дел

На практичниот дел од испитот кандидатот треба да покаже, врз основа на конкретно дадена практична задача, квалитативна и временска способност во изведување на одредените работи за кои се бара стручна спрема на квалификуван работник. Практичните задачи ги одредува испитната комисија, а во врска со предметите од стручнотеоретскиот дел на испитот и ориентационата програма и задача за практична работа за секое занимање поодделно, што е во оваа програма истакнато како што следува:

Стаклодувач на печка

Изработка на обични и столовати чаша, бокали, шишиња, вазни, дозни, опални кугли и други видови стаклени предмети. Познавање на целиот процес на работа од изработката на банки до конечно оформување на стаклените предмети без расточување.

Практична задача — Да се изработи столовата чаша „Париз“ гоблет од 8 оз., клуб огтик од $6\frac{2}{3}$ оз., копел од чаша $145\frac{1}{5}$, шише од $\frac{1}{5}$ лит. за сервиз „Охрид“.

Стаклар на полуавтоматот

Изработка на разни видови медицински шишиња од 50 гр. до 2 лит. Изработка на парфемски шишенца од 5 гр. до 1 лит. Изработка за други видови шишиња и теглици до 1 литар.

Практична задача — Да се изработи парфимско шишенце од 20 гр. медицинско шишенце од 100 гр. и од 1 литар.

Пресер на полуавтоматска преса

Изработка на разни видови пресувани производи, расточување и доработка греењето на „бубањ“.

Практична задача — Да се испресува и расточи кригла за пиво, чинија за колачи, обична пресувана чаша $1/5$.

Стаклобрусач

Квалификационо брусеење на обични, столовати и други видови чаши, вазни, опално и кристално стакло.

Практична задача — Да се избруси столовата чаша за извоз Пари Гоблет од 12 оз., Копело К—7, Копело К—5, Серија Копело од К—1 до К—9 и серија Пари Гоблет 2 до 12 оз. Серија Драјцер, Сауцер — шампањ и МРТ шампањ.

Кристалобрусач

Изработка на кристални предмети со сите фази на обработка.

Практична задача — Да се изработи жардинера за овошје, ваза од 10 ц., пепелјара од 8 ц, сервис за ликер или шампањ.

Гравер на стакло

Гравирање на разни видови сервиси за ликер, ракија, вино и вода, сервиси за слатко и компот и разни видови стаклени производи.

Практична задача — Да се изгравира сервис за ликер дезен „Грозје“, сервис за вода дезен „МРТ“, сервис за слатко дезен „Полуружа“.

Матирер на стакло

Матирање на пресувани производи, разни видови дувани производи, нагризување на стаклени предмети со киселина. Полирање — хемиско и механичко.

Практична задача — Да се изматира сервис за торта, сервис за колачи, да се исполира сервис за вода тип „Драјцер“, да се нагриза во киселина сервис за ликер „Охрид“, да се искапи кристален сервис за овошје и компот.

Производител на стаклена волна и конци

Познавање процесот на производството на волна на Хагер. Регулација и познавање на потребната температура за производство на волна по пат на центрифугално извлекување на влакната. Темпирање на шамотните чинии за главата на Хагерот и нивното наместување.

Познавање процесот на производството на волна на „Госелер“. Ракување со трансформаторот, познавање на мерните инструменти на трансформаторот, регулирање и одржување на печката „Госелер“.

Практична задача — Да се намести шамотна чинија на главата Хагер. Да се промени шамотна чинија на машината Хагер. Да се изработи сурова стаклена волна и да се изработи гајтан. Да се добие стаклена волна „Госелер“ држејќи се за проплетите. Извлекување и сечење на добиените пластови од „Госелер“.

Пеработувач на стаклена волна

Подготвување на средствата за импрегнација на воал. Пуштање и запирање на сушилицата за воал. Подготвување на средствата за импрегнара-

ње на кокили. Пуштање и одржување на сушилиците за кокили и воал.

Практична задача — Да се изработи воал ширина 6 см. Да се изработат кокили од 60, 100 и 200 мм. Исечување на кокилите на циркулар.

Топар на стакло

Топење на бело стакло во лонци и одржување температура на печката. Познавање на сите мерни инструменти потребни за една печка. Познавање на процесот на бистрење на стаклото.

Практична задача — Да се истопа да се избистри бело стакло во еден лонец за нормално потребно време. Во една смена да се даде квалитативно стакло на кадна печка.

Стаклошамотер

Познавање и изработка на специјални огноотпорни производи на стакларската индустрија. Сортирање на глина и стар шамотен материјал, печење глина, миеење глина и стар шамотен материјал, подготвување на смеси. Мешање на смес со вода, гажење шамотна кал. Познавање на процесот за сушење на шамотните производи.

Практична задача — Да се изврши пробирање и сортирање на сурова глина. Да се изврши квалитетно чистење на шамотниот отпад. Sprema рецептура да се подготви шамотна кал. Од подготвената кал да се изработи: една поклопка за отвор на кадна печка, една плоча за ладење на артикли, еден блок за печка Госелер и еден прстен на кадна и лончана печка.

Контролор на квалитетот на стаклото

Познавање и ракување со инструментите за мерење на напрегањето во стаклото. Познавање на грешките настанати при обработка, од печка или при ладење.

Практична задача — Да се одреди квалитетот на ладењето на една столовата чаша, шише, производ на Кико машина и производ од автоматска или рачна преса. Да се провери толеранцијата за една стаклена цигла.

Стакларски манипулант

Познавање на начините за пресметка на потребна амбалажа за која било количина стакларски производи. Познавање и пресметување на потребно време за пакување и транспортирање на одредени количини стакларски производи. Раководење со процесот на пакување и транспортирање на стакларските производи.

Практична задача — Да се пресмета амбалажа за пакување на 200 дузини кафеански чаши од 3 дл. Да се пресмета потребно време за пакување на 100.000 столовати чаши 5 оз.

Подготвувач на смес за стакло

Познавање и правилно прифаќање на сите добиени суровини. Правилен распоред на работниците и евиденција за работното време и ефектот на машините. Ракување со лифт, мешалка, хранење на печки и ваги. Корекција на рецептурата по однос на влага. Познавање на процесот при земање средна проба за анализа.

Практична задача — Да се земе средна проба на сода, песок и варовник. Да се измерат сурови-

ните за една смес на кадна и лончена печка. Да се евидентира учинокот на еден работник на кршачката за камен.

Производител на стакло на автомат

Познавање и регулирање на температурата на Фидер, регулација на стаклена капка за секаква тежина. Подмачкување на калапите и спроводниците за стакло. Реглажа на ножиците за сечење стакло и запирање на машината.

Практична задача — Да се регулира барана температура во Фидер. Да се регулира правилна капка за барана тежина на артикалот. Да се запре машината кога е во погон. Да се подмачкаат калапите што ќе бидат дадени за работа.

Реглер на стакларска машина

Познавање и ракување со средствата за работа: клучови, средства за заштита и слично. Замена на калапи на сите артикли и на сите автомати. Замена на шамотната чинија, дотерување на правилноста на капката. Реглажа на стакерот, реглажа на машините за заварување на стаклени цигли. Реглажа на пламениците на заварувач машините за стаклени цигли. Замена на металните сита во пламеникот. Исправање на лентата кај ладилникот.

Практична задача — Да се замени една гарнитура калапи на одредена машина. Да се замени чинијата. Да се промени брзината на работата на стакерот. Да се замени метално сито во пламеникот од заварувач-машината.

Заварувач на стаклени цигли

Заварување на секаков вид стаклени цигли. Реглажа на пламениците и замена на металните сита во пламениците. Измена на кислородните шишиња и пуштање гориво во пламениците.

Практична задача — Да се заварат цигли за определено време држејќи се за пропишаните толеранции. Да се измени кислородното шише, да се измени металното сито во пламеникот.

Сликач на стакло

Познавање на ивичењето со злато или боја, на бокали, чаши, чаши дувани или пресувани од разна големина. Познавање на декорација со мраз — кристален мраз, — врз чаши, шишиња или бокали. Работа со листер врз чаши или шишиња. Изработка на одредени дезени по даден цртеж.

Практична задача — Да се овичат неколку производи (бокали, чаши со злато и боја). Да се изработи еден сервис за вода (103—906) со мраз. Да се изработи еден сервис дезен „Охрид“ со листер.

Реглер на печка за сликано стакло

Познавање и обезбедување на редукциона и оксидациона атмосфера во печката. Познавање и печење на секаков вид артикли што може да ги прими печката за печење.

Практична задача. — Да се испече еден артикал декориран со емаил-бои чиј опсег е 580 до 600° Ц. Да се испече еден артикал со листер или овичен со злато. Да се испече артикал со нееднаква дебелина на ѕидовите (вазна).

Подготвувач на суровици (перач на песок)

Познавање и ракување со пумпите, хидрофорите, хидрокласерите и другите уреди го пералницата. Определување на брзината на протечувањето во одделни хидрокласери за одреден песок. Брзо и правилно одредување на степенот на изменоста на песокот.

Практична задача — Да се отстранат земјените примеси и квалитативно да се измие песокот. Да се одреди брзината на протечување на водата при миене на жолт кварцен песок.

Б. Теоретски дел

Кандидатите што полагаат испит за звање квалификуван работник за стакларската струка ќе полагаат стручнотеоретски дел од испитот по предметите што се заеднички за сите занимања во оваа струка и посебно по предметот „Специјална технологија со познавање на машините“, што е предвиден за секое занимање одделно односно група занимања како што следува:

а) СПЕЦИЈАЛНА ТЕХНОЛОГИЈА СО ПОЗНАВАЊЕ НА МАШИНИТЕ

(за одделни занимања)

Стаклодувач на печка

Познавање на принципот на работата кај лончената и кадна печка. Познавање на грешките на стаклото што настануваат при неговата изработка. Видови ладилници и ладење на производите. Процес на работата на една стакларска бригада. Познавање на стакларскиот алат во примена на занимањето: разни видови лули, ножици, клешти и др. Одржување на стакларскиот алат. Познавање и опис на „бубњевите“ за обработка на стакло. Пиromетри и мерни инструменти. Општо познавање на разни видови стакло. Калапи за стакло — железни и дрвени.

Стаклар на полуавтомат и пресер на полуавтоматска преса

Познавање на разни видови полуавтоматски машини. Алат, калапи и нивната функција и одржување. Ладење на калапите и подмачкување. Вентилација и вентилаторски уреди. Познавање на полуавтоматски преси. Реглажа на машината. Разни видови грешки на стаклото и при работа со автоматските машини. Разни видови стакло и негови карактеристики.

Стаклобрусач, кристалобрусач и гравер на стакло

Познавање на машините за брусене, гравирање, полирање, сечење и палење на стакло. Видови машини по фази на обработка. Средства за брусене. Брусни камења, видови камења, финока на брусните камења и номенклатура. Видови на песок за брусене и видови средства за полирање (хемиско и механичко полирање). Матирање — механичко. Фази на брусене и потреба на разни степени на брусене. Чување и одржување на машините. Острене на брусните алати — камења. Грешки при брусене и гравирање — покривање на грешките.

Матирер на стакло

Познавање на машините за матирање и полирање. Средства за матирање и нагрзување. Концентрација и состав на сместа за нагрзување и полирање. Хемиско и механичко матирање и полирање. Хемизам на нагрзувањето. Бањи за нагрзување, апаратура за капење на кристал, грешки при нагрзувањето и работата и нивното отстранување.

Производител на стаклена волна и конци

Принцип на кадните печки за топење на стакло. Принципи на електричните печки за топење на стакло. Машини за дробење, мелење и мешање на стакларски суровини. Начин за хранење на печката. Видови на брениери во фидерите и начин за ракување со нив. Опис на работата на машината „Хагер“. Опис на работата на машината „Госслер“. Функција на добошите за намотување стаклена волна. Мерење на температура, и апарати за мерење. Темпување на шамотни чинии. Темпување на печката „Госслер“ и пуштање во погон.

Преработувач на стаклена волна

Познавање на технолошкиот процес за изработка на стаклена волна по системот на Хагер и Госслер. Познавање на технолошкиот процес за изработка на воал. Средства за импрегнација на воал и кокили и работа со нив. Работа на сушниците за сушење на воал и кокили. Грешки при изработка на воал и кокили. Изработка на душеци со разни материјали. Опис на машината за прошивање на душеци.

Топар на стакло

Стакларски суровини од кои се добива стакло. Средства за бистрење (арсеник, сулфат). Средства за боење (соли, бакар, селен, никал). Средства за обезбојување (селен, манган, кобалт, никал, неодим и др.). За влагата во суровините и гранулација на суровините. Улога на поедини оксиди во процесот на топење и бистрење. Стаклениот крш и неговата улога во топењето. Видови стакларски печки — видови горива. Делови на стаклени печки и нивната улога. Механизам за промена на воздух и гас. Температурен ред при топењето. Влечење и притисок во печката. Тек на топењето во лончената печка (одделни фази). Мерни инструменти за температура, притисок и влечење во печката. Алат за топлиничари. Хранење на печката. Видови на ладилници. Напони во стакло. Грешки во стаклото и нивното отстранување. Производство на генераторски гас и неговиот состав.

Стаклошамотер

Огноотпорен материјал — дефиниција. Карактеристики, начин на добивање и подготовки на суровини за огноотпорен материјал (сурова глина, печена глина, шамот). Машини за подготовка (дробилки, млин, сито). Процес во мешањето на кал. Земја на шамотната кал. Сушење и печење на огноотпорен материјал. Видови на огноотпорен материјал за стакларската индустрија. Алат и прибор за изработка на огноотпорен материјал. Печки за печење огноотпорен материјал. Нешто за генераторскиот гас — неговите особености и употреба.

Контролор на квалитетот на стаклото

Познавање на технолошкиот процес при изработка на шупливо стакло, на лончена и кадна печка. На рачно, полуавтоматско и автоматско производство. Познавање на грешките во стаклото и грешките на изработката. Напони во стаклото, причини и последици. Опис на работата на поларископ. Познавање на мерки за тежина и должина. Опис на работата со шаблони.

Стакларски манипулант

Познавање технолошкиот процес при изработката на стаклото по рачни, полуавтоматски и автоматски пат (во општи црти). Познавање на технологијата при доработката на стаклото. Опис на машините и методи на работа. Прописи за квалитетот на секој вид стока. Мери и мерење. Видови амбалажа, начин и врста на пакување. Грешки при изработка, доработка и пакување. Познавање на прописите за правилно складирање и утовар на готова стока. Начин и видови на транспорт (интерни и надворешни). Познавање и номенклатурата на стоката.

Подготвувач на смес за стакло

Влијание на одделни компоненти на стаклото и поради тоа значењето на точното мерење по дадена рецептура. Влијание на гранулометрискиот состав на суровините врз топењето. Значење на хомогеното мешање на суровините врз топењето. Влага во суровините. Нејзиното влијание врз топењето. Опис на средствата за работа: кршачка, млин, вибрационо сито, мешалка. Вага и нивните типови, дезинтегратори, вагонети и лопати и нивната употреба.

Производител на стакло на автомат

Познавање на технолошкиот процес при автоматско производство на стакло. Значење на хомогеното стакло за вентилација на машините. Одржување на температурата во фидери. Влијание на слабото изгорување на горивата во фидерот. Значење на правилноста на капката. Погон на автоматските машини. Принципи на работата на автоматите Л-10, ПБМ и ПБЕ/₃Т. Ладењето на калашите и влијание на ладењето врз производите. Подмачкување на калашите и влијанието на ова подмачкување. Помошни средства за работа на автоматите.

Реглер на стакларска машина

Познавање механизмот на фидерот. Известни особености на огноотпорниот материјал во врска со замената на шамотните чинии. Правилно пуштање во работа на автоматските машини. Улогата на предвременото отворање на преткалапот бр. 3 на Л-10. Стакерот и неговата улога. Регулација на брзината на стаклерот, во зависност од промената во односот на брзината. Стакло. Точка на топење и температура на преработување на стаклото. Принципот за заварување на цигли. Експлозиите и причини за експлозија при работа со заварувач-машина. Напонот во стаклото во зависност од брзината на заварувањето на стаклото.

Заварувач на стаклени цигли

Гасовитите горива и нивното изгорување. Критични точки на експлозија. Причини за експлозија. Сметнување на стакло и неговото заварување. Напони во стаклото. Причините за напоните и нивното

отстранување. Пламеници за гасовити горива. Врело полирање на стакло и завршна обработка со опалување на стаклото. Средства за работа: машинна за заварување и опалување, дрвени лопатки, машици, вентили.

Сликар на стакло

Што е боја. Органски и неоргански бои. Состав на боите и употреба во стакларството. Влијание на оксидационата и редукционата атмосфера при печење на боите. Значење на хомогенизацијата на боите за нормален процес на работа. Машини за хомогенизацијата на боите за декорација, (куглични и валчести млинови). Средства за работа: машини за хомогенизација, вречено, четкици, растворачи, пиштоли за прскање бол и други.

Реглер на печка за сликано стакло

Состав на стаклото. Влијание на топители на стаклото. Топителите и нивните особини. Состав на стакларските бои употребувани во стакларската индустрија за декорација на стаклото. Точка на топењето на стакларските бои. Влијание на оксидационата и редукционата температура при печењето на стакларските бои. Напони во стаклото и начинот за отстранување. Разлика помеѓу печката за печење артикли во декор одделение и печката за одгревање на стакло.

Подготвувач на суровини (перач на песок)

Гранулација на стакларските песоци. Сеене и класификација. Оксиди што го загадуваат песокот. Механичко оплемеување на песокот по пат на водено миене. Отстранување на одвишната влага од песокот по водено тротирање. Средства за оплемеување на песокот. Ротациони и вибрациони сита и водени класификатори. Пумпи, елеватори, хидровофи, врвчести дозери, редуктори на брзина, колички за пренос и лопати — познавање, употреба и опис.

б) СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ЗА СИТЕ ЗАНИМАЊА

1. Општа технологија

Операции во стакларската индустрија. Суровини и хемикалии за стакло. Подготовка на суровини. Машини за подготовка на суровини и смес за стакло. Хранење и шаржирање на печките. Општо за стакларските печки. Нивната поделба и принцип на работа. Вентили за промена на правецот на гасот и воздухот. Мерни инструменти за мерење температура и притисок. Општо за горива и мазива. Видови цврсти, течни и гасовити горива. Генератори и производство на генераторски гасови. Вентилатори и вентилации. Општо за процесот при топење на стакло. Грешки на стакло. Ладилници и ладење. Општо за машини за сечење, брусење, палење и гравирање на стаклото. Општо за средствата за брусење. Општо за пакување и транспортирање на стаклата.

2. Хемија

Материја и промените на материјата — физички и хемиски. Елементи, соединенија и смеси. Атоми и молекули. Атомска и молекулска тежина. Хемиски реакции. Хемиски знаци и формули. Анализа и синтеза. Егзотермни и ендотермни реакции.

Оксидација и редукција. Киселини, бази и соли. Вода, водород и кислород. Употреба на кислородот. Горење. Состав на воздухот. Пламен. Точка на запалувањето.

Сулфурот и неговите соединенија. Хлорот и неговите соединенија. Азотот и неговите соединенија. Фосфорот и неговите соединенија. Силициумот — начин на добивање, силициум — диоксид, кварц, силициумова киселина, силикати.

Калциумот и неговите соединенија. Магнезиумот и неговите соединенија. Цинкот и неговите соединенија. Барииумот и неговите соединенија. Борот и неговите соединенија. Оловото и неговите соединенија. Алуминиумот и неговите соединенија. Селенот и манганот.

Органска хемија: Органски и неоргански соединенија. Јагленоводороди, нафта и јаглен.

3. Физика

Задача на физиката. Мерење и мерки. Особености кај телата и агрегатна состојба. Физички и хемиски промени. Особености кај цврстите тела. Молекули и атоми. Сила на тежа, маса, тежина. Специфична тежина. Кохезија и адхезија.

Притисок: притисок на цврсти тела, течни и гасовити. Пренесување на притисокот и неговата примена. Хидростатичен притисок. Справи за мерење притисок.

Движење и сила. Поим за движењето. Видови движења. Брзина и забрзување. Слободно паѓање, тежиште, рамнотежа. Кружно движење. Центрифугална и центрипетална сила.

Триење и отпор. Стрмна рамнина. Златно правило на механиката. Сила, работа, ефект и енергија и нивните единечни мерки. Прости машини. Лост, котур, клин и др.

Топлина — Топлински извори. Движење на топлината. Единица за мерење на топлината. Промена кај телата под влијание на топлината. Проширување на телата при затоплување. Температура кај телата и справи за мерење на топлината — дефиниција. Агрегатни состојби — промени, топење, одврстување и испарување. Вриење — зависност на вриењето од температурата и притисокот.

Топлинска енергија — претворање на механичка енергија во топлинска и обратно топлинска енергија во механичка. Закон за одржување на енергијата.

Светлина. Основни поими за светлината. Извори на светлината и ширење.

Магнетизам. Основни поими за магнетизмот.

Основни познавања на електрицитетот. Појави на електрицитетот, видови електрицитет. Електричен напон, слаба и јака струја. Електрични спроводници и изолатор. Единици за мерење на струја. Инструменти за мерење. Видови на електрична струја: едномерна и наизменична.

4. Хигиенско-техничка заштита

Поим за хигиената и нејзините основни правила. Хигиена на трудот, заштита на телото при работата, заштита на машините, прва помош при несреќен случај, крварење, прелом на коски, потрес на мозокот и сл. Долапче за прва помош и неговата употреба. Познавање на постапките и средствата со

кои се врши дезинфекција на уредите и просториите.

Техничка заштита: сигурно безопасно движење при работата. Обезбедување од пожар и експлозија. Одржување на машините и уредите. Постапка при избивање пожар. Ракување со минимакс апарат и хидранти за гасење пожар.

Осветление и проветрување на просториите.

Кандидатот треба особено да ги познава хигиенско-заштитните мерки што се применуваат при работата на неговото занимање.

5. Организација и работење на претпријатието

Организација на претпријатието во врска со предметот на работата на претпријатието. Општествен план. Самостоен план на претпријатието. Однос на претпријатието спрема околицата, општината, републиката и федерацијата. Оперативни планови и програми. Работни единици на претпријатието (одделенија, отсеци, уреди, погони, работилници, работни места).

Средства и фондови на претпријатието и нивно прибавување. Трошоци и калкулации.

Погони, погонски одделенија, работилници. Организација на работата на претпријатието (индивидуално и сервиско производство, ланчен систем, рационализација на работата. Работа на погонот, работни налози и погонска евиденција. Помошни работилници (електричарска, столарска, автомеханика и други).

Магазини (за суровини, помошни материјали) полупроизводи, готови производи). Работа на магацините; евиденција.

Кандидатот треба добро да ја познава работата и организацијата на претпријатието во кое работи.

V.

ПРОГРАМА ЗА ИСПИТ ЗА ЗВАЊЕ ВИСОКОКВАЛИФИКУВАН РАБОТНИК ОД СТАКЛАРСКАТА СТРУКА

A. — Практичен дел

На практичниот дел од испитот кандидатот треба да покаже, врз основа на конкретно дадена практична задача квалитативна и временска способност за изведување на одредените работи за кои се бара стручна спрема на висококвалификуван работник. Практичните задачи ги одредува испитната комисија, а во врска со предметите од стручнотеоретскиот дел на испитот и ориентационата програма и задача за практична работа за секое занимање одделно, што е во оваа програма истакнато како што следува:

Стаклодувач на печка

Покрај детално познавање на материјата за квалификуван работник, уште и следното: изработка на столовати чаши дувани и со расточување, на шишиња и бокали. Дување и расточување балони и тегли. Детално познавање на целокупниот процес на работата.

Практична задача — Да се издува шампањ чаша $\frac{1}{4}$, каталоски бр. 313, сауцер-шампањ од 5 оз., пилзнер од $13\frac{1}{2}$ оз., балон од 50 лит., бокал од $1\frac{1}{2}$ лит.

Пресер на полуавтоматска преса

Покрај потполно познавање на материјата за квалификуван пресер, уште и следното: изработка на разни видови пресувани производи, расточување и доработка по греење на бубањ. Познавање на организацијата на работното место.

Практична задача — Да се испресува жардињера за овошје, члонија за колачи, ваза од 12 оз.

Кристалобрусач

Покрај потполно познавање на материјата за квалификуван кристалобрусач, уште и следното: изработка на сервиси за ликери, ракија, вино и шампањ. Изработка на комплет сервиси за торта и колачи, разни видови кристални вази, пепеларници, комплет парфемска гарнитура. Брусеење на сложени дезени и гравирање фигури.

Практична задача — Да се изгравира: ваза од 30 см., фарфемска гарнитура, комплет сервис за торта и за шампањ.

Гравер на стакло

Гравирање на разни видови сервиси за ликер, ракија, вино и вода, сервиси за слатко и компот, вази и разни извозни стакларски производи. Потполно познавање на целокупниот процес на работата и организацијата на работното место.

Практична задача — Да се изгравира сервис за ликер дезен „Ружа“, сервис за вино дезен „МРТ“, сервис за слатко дезен „Грозје“, ваза од 12“ слободен стил, сервис за компот дезен „Треска“ и др.

Производител на стаклена волна и конци

Покрај потполно познавање на материјата за квалификуван работник, уште и следното: штелување на машината „Хагер“. Нејзино нормално пуштање и запирање при работа. Изработка на емулзии и употреба на емулзиите. Комплетно познавање и ракување со печката „Госслер“. Сидане на шамотен материјал. Детално познавање на процесот на производството на машините „Хагер“ и „Госслер“.

Практична задача — Да се изработи емулзија и произведе сурова стаклена волна. Да се подготви печката „Госслер“ со шамотен материјал и да се угради нова електрода.

Топар на стакло

Покрај потполно познавање на материјата за квалификуван работник, уште и следното: познавање на целокупниот процес на топењето и функцијата на секој дел на кадните и лончените печки. Ракување со секаков вид мерни инструменти на кадна и лончена печка. Познавање на процесот на топење на секаков вид стакло, боено или небоено во лончена печка (осем оптичко и специјални технички стакла). Познавање на температурните процеси за време на топењето на кој било вид стакло.

Практична задача — Во лончена печка да се истопи и избистри жолто, темно, сино и зелено стакло. Да се даде квалитетно стакло на кадна печка во една смена. Да се промени температурата во работилницата без да се промени температурата во топлиштето.

Стаклошамотер

Покрај детално познавање на материјата за квалификуван стаклошамотер, уште и следното: позна-

вање на целокупниот процес за печење на разен шамотен материјал. Изработка на секаков вид шамотни профили без да е за тоа потребна машина. Читање дијаграми за печење или ладење на шамотен материјал.

Практична задача — Да се изработи еден од следните шамотни делови: шамотен оклоп за бубањ, чизма за кадна печка и лонец за топење на стакло.

Контролор на квалитетот на стаклото

Покрај детално познавање на материјата за квалификуван работник од ова занимање, уште и следното: толеранција за волумен и должина при дуваните артикли од автоматско и рачно производство. Потполно познавање на секаков вид грешки во издуван или пресуван артикол.

Практична задача — Да се прегледа и да се одреди квалитетот на еден издуван производ од кристално стакло, опално стакло и пресувано стакло во автоматско или рачно производство. Одредување на квалитетот на една стаклена цигла. Да се одреди издржливоста на притисокот на едно шише.

Производител на стакло на автомат

Покрај материјата за квалификуван работник, потребно е детално да ја познава машината и целокупниот процес на работа. Менување калапите на машината и познавање на организацијата на работата при автоматската машина. Самостојна работа со автоматската машина.

Практична задача — Да се сменат калапите на машината. Да се регулира ладењето на калапите.

Реглер на стакларска машина

Покрај детално познавање на материјата за квалификуван работник, уште и следното: Замена на шполите во фидерот и нивно темпување. Реглажа на машината и тајмерот. Дотерување на ладењето на калапите. Заварување на стаклени цигли и реглажа на пламениците на заварувач-машините. Организација и распоред на работниците во една смена. Евиденција на ефектот на машините.

Практична задача — Да се дотера температурата во разни зони од ладилницата спрема барање. Реглажа и заварување на стаклените цигли и слично.

Сликар на стакло

Покрај програмата за квалификуван стаклосликар, уште и следното: ивичење со колоидни раствори на кој било артикал. Работа врз прскани производи со повеќе бои. Познавање на техниката на графиката. Самостојно изработување дезени и цртежи на стакло и предлагање разни идеи за усвојување.

Практична задача — Да се изработи самостојно дезен врз одреден стаклен артикал. Изработка на вазна со графитна техника.

Подготвувач на суровини (перач на песок)

Покрај детално познавање на материјата за квалификуван работник уште и следното: организација на прифаќањето на секаков вид песок што иде во пералницата. Познавање на целокупната организација на работата во пералницата и водење евиденција за работата и ефектот во работата и средствата за работа.

Практична задача — Да се организира перење на 100 т. бел песок и 50 тона жолт песок.

Б. — Теоретски дел

Кандидатите што полагаат стручен испит за звање висококвалификуван работник од стакларската струка ќе полагаат стручно теоретски дел на испитот по предметите што се заеднички за сите занимања од степен висококвалификуван работник и посебно по предметот Специјална технологија со познавање на машините, за секое занимање односно група занимања како што следува:

а) Специјална технологија со познавање на машините (за одделни занимања)

Стаклодувач на печка

Програмата е иста како за квалификуван стаклодувач само се проширува со следното:

Подетално за стакларски печки. Подетално за регенератори и рекупелатори. Специјални шамотни материјали — општо. Начин за изработка на производи од разни видови стакла како, на пр., оловен кристал, опал, разни боени стакла, комбинација на две и повеќе стакла. „Иберфанг“ и „унтерфанг“ со рубини и опал, работа со рубини. Изработка на специјални стаклени артикли.

Пресер на полуавтоматска преса

Покрај материјата за квалификуван работник, уште и следното:

Познавање на секакви видови полуавтоматски преси. Калапи, нивно одржување и подмачкување. Стакларски алат, бубњеви за расточување, грешки на стаклото и при работа. Ладење со темпер-ладилник.

Кристалобрусач и стаклогравер

Програмата е иста како за квалификуван кристалобрусач само се проширува со следното:

Различни начини за брусеење на оловен кристал, полукристал, Чешки кристал, „Иберфанг“, „унтерфанг“. Плиток, широк и длабок рез. Процес на полирање со смес на флуорна и сулфурна киселина. Хемизам на полирањето. Сите видови механички полирања. Вањт за полирање со киселина. Грешки во полирањето со киселини и отстранување на грешките од капењето, што настанале поради лошо брусеење. Познавање на машините за брусеење, гравирање и полирање. Уочување на грешките при брусеење и нивно отклонување. Покривање на грешките од стаклото при гравирање. Полирање и матирање на дезени.

Производител на стаклена волна и конци

Покрај знаењата за квалификуван работник кандидатот треба да знае уште:

Трансформирање на електричната енергија во термичка. Работата на трансформаторот. Вид и улога на електродата кај машината „Госслер“. Зависност на дебелината на влакната добиени од печките „Хагер“ и „Госслер“ од температурата на стаклото, брзината на ротирањето на добошите или чинијата на „Хагерот“. Вискозитет на стаклото и неговата температура и состав. Функција на ваздушните секачи на „Хагерот“. Состав на емулзијата за омекнување на стаклената волна. Производство на цврсти плочи, опис на работата и состав на емулзијата.

Топар на стакло

Покрај знаењето за квалификуван топар на стакло потребно е да знае и:

Дозволена содржина на железен оксид во одделни суровини, за производство на бело и кристално стакло. Детално познавање на топењето на обоено стакло. Состав на одделни смеси за лончена и кадна печка. Пресметување на составот на смеси за одредено стакло спрема хемискиот состав на суровините. За капацитетот на печката. Детално познавање на конструкцијата на кадните и лончените печки. Работна анкеража на печките. Видови и принципи на работа на мерните инструменти (температура, притисок, влечење). Реглажа на континуирани ладилници. Пресметување режимот на ладењето. Темпување на огноотпорен материјал во дисконтинуални печки. Влијание на истопено стакло на огноотпорен материјал. Начин и цел на ладење на една печка. Грешки во стаклото и нивното потекло. Начин на темпување на печка и прво топење.

Стаклошамотер

Покрај знаењето за квалификуван стаклошамотер потребно е да знае и:

Карактеристики на одделни глини (состав, еластичност, врзливост и огноотпорност). Видови кришачки, мелници и сита. Појави при сушење огноотпорен материјал (собирање и пукање). Тек на печењето на огноотпорен материјал (критични интервали). Инструменти за мерење на температура и влажност на воздухот. Сегерови пирамиди. Начин на мешање шамотна кал. Влијание на гранулацијата на суровините на механичките особености кај готовиот шамот. Познавање на шамот, династ, корхард и силиманит како и материјали за градење на стакларски печки.

Контролор на квалитетот на стаклото

Покрај знаењето за квалификуван контролор кандидатот треба да знае и:

Начин и метод за утврдување на издржливоста на стоката при термо и механички удар. Начин и техника на работата при утврдување на волуменот, тежината на артикалот, како и утврдување на издржливоста на притисокот. Принцип на работата на поларископот. Познавање на номенклатурата на стоката по разни видови на производите.

Производител на стакло на автомат

Покрај знаењето за квалификуван работник, потребно е уште следното:

Видови фидери и нивната намена. Видови и карактеристики на горивата што се употребуваат за одржување на температурата во фидерите. Улога на тајмерот — регулаторот на брзината.

Реглер на стакларска машина

Покрај наведеното за квалификуван работник потребно е да знае и:

Функциите на одделни делови на фидерот. Принцип за хранење на машините со калка или лак со уцпцување на стакло. Трошење на шамотни делови на фидерот и нивното загревање при заманата. Работа на автоматските машини и правилно пуштање во работа. Принцип на работата на тајмерот — регулаторот на брзината. Улога на прет-

калапот, калапот и нивната функција во зависност од загреаноста и притисокот на воздухот. Улогата на предвременото полуотворање на преткалапот бр. 3 стакерот и неговата улога. Принципот на неговата реглажа и брзината за уфрлање на артиклите. Температура за омекнување на стаклото и принципот за заварување на стаклени цигли, со помош на бутан-пропан-кислород. Заварувач — машина. Напоните во стаклото во зависност од брзината на заварувањето. Улога на вентилаторите во ладилникот.

Сликер на стакло

Покрај знаењето за квалификуваниот работник потребно е да знае и:

Општо за колојди. Колоидно злато. Платина и други декоративни украсни стакла. Влијание на температурата врз декоративните бои при разни фази на печењето. Елементи што ја зголемуваат точката на топењето или ја смалуваат точката на топењето од боите. Мојност за добивање разни тонови со мешање на бои.

Подготвувач на суровини (перач на песок)

Покрај знаењето за квалификуваниот работник потребно е да ги познава и начелните за оплеменување на песокот: воздушна и водена сепарација. Оплеменување на конц-столови, флотација, магнетско остранување на железни руди, хемиско третирање на песокот.

В. — СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ЗА СИТЕ ЗАНИМАЊА

1. Општа технологија

Покрај детално познавање на материјалот предвиден за квалификуван работник, уште и следното:

Суровини, хемикалии за топење, бистрење, обојување и обезбојување на стаклото. Подготовка на суровини. Дробење, мелење, сеене на суровините и мешање. Машини за подготовка на суровините и мешање на стакло. Хранење и шражирање на печките.

Стакларски печки и нивна поделба на лончени и кадни. Принцип на работата на кадна печка. Видови кадни печки — регеративни, рекуперативни. Регенератори и рекуператори. Вентили за промена на правецот на гасот и воздухот. Мерни инструменти за регистрација на температура и притисок. Лончена печка и принцип на работа. Темперни печки.

Горива и мазива. Видови течни, гасовити и цврсти горива. Генератори за гас. Генераторски гас, добивање и состав. Темпување и пуштање печка во погон. Вентилатори и вентилација. Огноотпорен материјал — глина и специјални шамотни материјали. Процес за топење на стакло. Видови стакло. Грешки на стакло. Ладење и ладилници. Општо за машините за сечење, брусене, палење и гравирање. Општо за средствата за брусене. Општо за пакувањето, отпрама и евиденција на стоката.

2. Хемија

Покрај детално познавање на материјалот за квалификуван работник уште и следното:

Манганот и неговите соединенија. Бакарот и неговите соединенија. Живата и нејзините соедине-

нија. Хромот и неговите соединенија. Никелот и неговите соединенија.

Основи на стехеометриски закони. Постапување на хемиски равенки и нивно квалитативно значење. Моларни односи.

Концентрација на растворите. Неутрализација. Оксидација и редукција. Масти и белковини. Јаглени хидрати. Органски киселини.

3. Физика

Кандидатот за висококвалификуван работник треба детално да ја познава материјата што се бара во програмата за квалификуван работник, а покрај тоа треба уште да знае:

Звук — општи поими за звукот. Движење на звукот. Брзина и јачина на звукот. Тонови.

Електрицитет — извори на електрична енергија. Галвански елементи и својства на електричната струја — напон, јачина и сл. Машини за производство на електричната енергија. Машини за претворање електрична енергија во механичка. Машини за трансформација на електрична струја на еден напон и др. Пренос на електрична енергија.

4. Хигиенско-техничка заштита

Покрај материјалот за квалификуван работник уште и следното:

Прописи за хигиенска и техничка заштита при работата.

Уредување на градилиштето, дворовите, работните простории, подовите, магазините, прозорците, вратите, столбиштата, ходниците, подрумите и таваните.

Хигиена на работата: чистота, осветление, температура, влажност, воздух, вентилација, букот и вибрација на работни простории. Заштита на телото при работа (заштитни средства за очи, уши и органите за дишење, заштита на раце, нозе, глава итн.). Работни алишта и обувки. Гардероби, клозети, мијалници, купалници, ресторани, вода за пиење, отпадоци и отпадни води. Прва помош кај несреќен случај (крварење, лом на коска, труење, странско тело во очите, ушите, носот или во јадникот) и ненадејно заболување. Вештачко дишење. Професионални болести. Техничка заштита: сигурност при движењето на работа. Обезбедување против пожар и експлозија (особено кај лесно запаливи и експлозивни материјали). Заштита од труење и изведување. Одржување на построенја, машини, направи и уреди. Заштита од трансмиси, погонски машини, машини работилки (особено брусилки) како и парни котли. Заштита од електрична струја.

Кандидатот треба особено да ги познава заштитните мерки што доаѓаат во примена во работите од негово занимање.

5. Организација и работење на претпријатието

Организација на претпријатието во врска со работите што се изведуваат во него. Општествениот план. Самостоен план на претпријатието. Односот на претпријатието спрема општината, околицата, републиката и федерацијата. Оперативни планови и

програми. Работни единици во претпријатијата (одделенија, отсеци, погони, работилници, работни места).

Техничко одделение (конструкционен уред, нормирање, припрема за работа и лабораторија).

Комерцијално одделение (набавка, продажба, фактурирање и транспорт).

Сметководство (средства и фондови на претпријатието и нивното добивање, управување со основните средства, трошоци, калкулации, материјално книговодство, книговодство погонско, стоковно, наднично, финансиско, благајна, завршна сметка).

Општо одделение (правна служба, персонална служба, помошни работи).

Погони, погонски одделенија, работилници. Организација на работите во погоните, индивидуално и сериско производство, ланчен систем, рационализација на работа. Работа на погонот, работни налози и погонска евиденција. Помошни работилници (електричарска, столарска, автомеханичка и др.).

Магазини (суровини, помошни материјали, полупроизводи и готова стока). Работење на магацинот и магацинска евиденција.

Кандидатот треба особено да ја познава организацијата и работата на претпријатието во кое работи.

VI.

Оваа програма ќе се применува од денот на објавувањето во „Службен весник на Народна Република Македонија“.

Број 709

3 април 1958 година

Скопје

Секретар за трудот
на Извршниот совет,
Мице Димевски, с. р.

СОДРЖИНА

	Стр.
88. Решение за именување членови на Советот на Радио Скопје — — — — —	233
89. Правилник за курсеви по хигиена на лица што работат во производство или прометот со прехранбени продукти — — — —	233
90. Правилник за спроведување на конкурсите за пополнување на местата на наставниот и воспитниот персонал во училиштата и другите воспитни установи — — — —	235
91. Програма за полагање стручен испит за звање квалификуван и висококвалификуван работник од стакларската струка —	240